

ИНФОРМИРАНОСТ НА МЛАДИТЕ ХОРА ОТНОСНО РЕПРОДУКТИВНОТО ЗДРАВЕ

Л. ПЕРУСАНОВА-ПАВЛОВА

Медицински факултет, СУ „Св. Кл. Охридски“ – София

AWARENESS OF YOUNG PEOPLE OF REPRODUCTIVE HEALTH

L. PERUSANOVA-PAVLOVA

Faculty of Medicine, Sofia University „Sv. Kliment Ohridski“ – Sofia

Резюме. *Репродуктивното здраве означава постигане на пълно физическо, психическо и социално благосъстояние, разглеждано в контекста на репродуктивните функции и процеси. Целта на настоящото проучване е да се установи информираността на младите хора по отношение на проблемите, свързани с репродуктивното здраве, сексуалния и семейния живот, и да се очертаят тенденциите и насоките в традициите на съвременното общество. Проведено е пилотно проучване с 40 студенти от Медицинския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Резултатите показват, че водещият проблем на младите хора в България е, че не са достатъчно добре информирани относно сексуалното и репродуктивното здраве и че не са достатъчно подготвени за сексуален живот и вземането на решения относно родителските функции. Традициите за създаване на семейство също са променени.*

Ключови думи: *репродуктивно здраве, сексуален живот, родителски функции, семейство, млади хора*

Summary. *Reproductive health means to achieve complete physical, mental and social well-being considered in the context of reproductive functions and processes. The aim of the study was to determine the awareness of young people of the issues related to reproductive health, sexual and family life and to identify trends and directions in the traditions of modern society. A pilot study was conducted on 40 students of the Medical Faculty of Sofia University St. Kliment Ohridski. The results show that the leading problem for young people in Bulgaria is that they are not sufficiently well informed about sexual and reproductive health and that they are not adequately prepared for their sexual lives and decisions on parental functions. Traditions for making a family are also changed.*

Key words: *reproductive health, sex life, parental functions, family, young people*

Увод

Репродуктивното здраве означава постигане на пълно физическо, психическо и социално благосъстояние, разглеждано в контекста на репродуктивните функции и процеси [1].

Репродуктивното здраве предполага способността на хората да се възпроизвеждат и свободата да решават дали да го направят, кога и колко често да го правят.

Репродуктивното здраве е основано на зачитане на основните човешки права за свободно и отговорно вземане на решение

за броя на децата и определяне на подходящия момент за това във времето, както и зачитане на правото на достъп до информация и средства за обезпечаване процеса на възпроизводство.

Репродуктивното здраве включва също правото на вземане на решения, отнасящи се до възпроизводството, без насилие, принуда и дискриминация, както това е заложено в документите, описващи човешките права.

Сексуалното здраве включва различни аспекти от сексуалността, без те задължително да се отнасят до възпроизводство. Сек-

суалното здраве признава факта, че хората могат да правят секс и заради удоволствието от секса, а не само с цел възпроизводство, и че хората имат здравословни нужди, свързани с извършването на сексуална активност. Постигането на сексуално здраве означава: воденето на отговорен, удовлетворяващ и безопасен сексуален живот; позитивен подход към човешката сексуалност и взаимно уважение между партньорите [2].

Според данни на СЗО всеки ден през 2010 г. около 800 жени са починали поради усложнения при бременност и раждане на дете, включително и тежко кървене след раждане, инфекции, хипертония и нарушения, както и опасни аборти, а 11% от жените на възраст между 15 и 45 години, които искат да избегнат нежелана бременност, нямат достъп и не използват ефективен метод за контрацепция [3].

Около 21,6 млн. опасни аборти има в световен мащаб през 2008 г. в почти всички развиващи се страни. Смъртните случаи, дължащи се на опасните аборти, са близо 13% от всички смъртни случаи при родилки [4].

Според официалната статистика в България броят на бездетните двойки е около 270 000. Много е вероятно този брой да се повишава в близко бъдеще поради факта, че много жени отлагат появата на дете за по-късна възраст, когато плодовитостта намалява.

В България към 17.07.2012 г. официално в Министерството на здравеопазването са регистрирани 1564 HIV позитивни лица. От началото на годината са регистрирани 91 нови случая на HIV инфекция. От новорегистрираните случаи 69 са мъже и 22 са жени. Близо 70% от новооткритите случаи на HIV са млади хора под 29 години. Тази година са регистрирани и пет непълнолетни лица под 15 години [5].

В Националната програма за превенция и контрол на HIV и сексуално предавани инфекции в Република България – 2008-2015 г., е заложено създаването на Национална информационна система за полово предавани инфекции, съгласно изискванията на Европейския център за контрол на заболяванията (ECDC) [6], а така също и Проект “Подобряване на сексуалното и репродуктивното здраве на младите хора в България” по инициативата на Министерството на образованието и науката, Министерството на здравеопазването и Фонда на ООН за население към подобряване на живота на младите хора в четири от най-засегнатите в страната области – Враца, Ловеч, Сливен и Търговище [7].

циативата на Министерството на образованието и науката, Министерството на здравеопазването и Фонда на ООН за население към подобряване на живота на младите хора в четири от най-засегнатите в страната области – Враца, Ловеч, Сливен и Търговище [7].

Цел

Целта на проучването е да се установи информираността на младите хора по отношение на проблемите, свързани с репродуктивното здраве, сексуалния и семейния живот, и да се очертаят тенденциите и насоките в традициите на съвременното общество.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Проведено е пилотно проучване на 40 студенти от Медицинския факултет на СУ “Св. Климент Охридски” от специалностите „Медицина”, „Медицинска сестра” и „Медицинска рехабилитация и ерготерапия”. Проучването е проведено по метода на анонимно анкетно проучване.

Анкетираните са 12 студенти от специалността „Медицина” IV курс, 10 студенти от специалността Медицинска сестра I курс, 10 студенти от специалността „Медицинска сестра” II курс и 8 студенти от специалността „Медицинска рехабилитация и ерготерапия”.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Възраст

Анкетираните студенти са на възраст между 18 и 25 години. Най-голям е относителният дял на студентите на 20 години, а най-малък – на 25-годишните.

Таблица 1

Възраст (год.)	18	19	20	21	22	23	24	25
Брой студенти	1	3	13	8	7	4	3	1

Сексуална ориентация

97,5% от анкетиранията са посочили хетеросексуална ориентация. Само 2,5% от анкетиранията са посочили хомосексуална ориентация, но те имат желание за сключване на брак и отглеждане на деца.

Водещи фактори, имащи значение за сексуалната ориентация

От факторите, повлияли върху сексуалната ориентация на младите хора, на първо място са семейната среда (58,33% при медиците, 50% при медицинските сестри и 62,5% за ерготерапевтите). На второ място са наследствените фактори (33,33% за медиците, 25% при медицинските сестри и 25% за ерготерапевтите). На трето място се нареждат приятелите (25% и за трите специалности). Малък е относителният дял на студентите, които не могат да преценят – 8,33% за медиците и 12,5% за ерготерапевтите. 30% от медицинските сестри също не могат да преценят. Никой от анкетираните не е посочил порнографските материали като определящ фактор за сексуалната им ориентация.

Таблица 2

Фактори	Специалност		
	Мед. сестри (%)	Ерготерапия (%)	Медицина (%)
Наследственост	25	25	33,33
Семейна среда	50	62,5	58,33
Приятелите	25	25	25
Порно	0	0	0
Не мога да преценя	30	12,5	8,33

Източници на информация, запознаващи младите хора с репродуктивните функции и сексуалния живот

Интернет и медиите са водещи в информирането на младите хора у нас по отношение на репродуктивното здраве: 75% от медицинските сестри, 50% от медиците и 25% от ерготерапевтите залагат на информацията от интернет, а 70% от медицинските сестри и 16,66% от медиците пък се информират от телевизията.

Голям процент от анкетираните се информират от приятелите си – 55% от медицинските сестри, 12,5% от ерготерапевтите и 38,33% от медиците, последвано от списанията и научната литература – 45% от медицинските сестри, 25% от ерготерапевтите и 58,33% от медиците. Участието на родители-

те в информирането на децата си е 35% при медицинските сестри и по 25% за медици и ерготерапевти.

50% от анкетираните медици са посочили медицинските специалисти като източник на информация, съответно 37,5% от ерготерапевтите и 40% от медицинските сестри.

Интерес представлява мнението на студентите за информацията, която получават от своите учители – нито един от анкетираните медици и ерготерапевти не е посочил учителите си като източник на информация, а едва 25% от медицинските сестри са посочили учителите, като запознаващи ги с репродуктивните функции и сексуалния живот.

Таблица 3

Източници	Специалност		
	Мед. сестри (%)	Ерготерапия (%)	Медицина (%)
Интернет	75	25	50
Телевизия	70	0	16,66
Списания и научна литература	45	25	58,33
Медицински специалисти	40	37,5	50
Родители	35	25	25
Приятелите	55	12,5	38,33
Учителите	25	0	0

Достъпност, яснота и разбираемост на информацията за репродуктивното здраве

58,33% от анкетираните студенти по медицина са посочили, че информацията не е напълно достъпна и разбираема, а 25% от тях смятат, че е донякъде разбираема. 30% от медицинските сестри също са посочили, че информацията е не напълно или донякъде е достъпна и разбираема. 50% от ерготерапевтите също смятат, информацията е донякъде разбираема.

Само 10% от медицинските сестри, 25% от ерготерапевтите и 16,66% от медиците считат, че информацията е напълно достъпна и разбираема за тях, докато 25% от медицинските сестри и 12,5% от ерготерапевтите са дали отрицателен отговор. Минимален е про-

центът на анкетиранияте, които не могат да преценят – само 5 от медицинските сестри.

Таблица 4

Достъпност, яснота и разбираемост	Специалност		
	Мед.сестри (%)	Ерготерапия (%)	Медицина (%)
Да, напълно	10	25	16,66
Да, донякъде	30	50	25
Не, напълно	30	12,5	58,33
Не	25	12,5	0
Не мога да преценя	5	0	0

Редовен и пълноценен сексуален живот

66,66% от анкетиранияте студенти по медицина водят напълно редовен и пълноценен сексуален живот, докато само 20% от медицинските сестри и 37,5% от ерготерапевтите са посочили такъв отговор. Донякъде смятат, че водят редовен и пълноценен сексуален живот 55% от медицинските сестри, 50% от ерготерапевтите и 38,33% от медиците. Само 15% от медицинските сестри не водят напълно редовен и пълноценен сексуален живот. Малък е процентът на анкетиранияте, които не желаят да отговорят – 10% от медицинските сестри и 12,5% от ерготерапевтите.

Информираност и подготвеност за сексуален живот и вземане на решенията относно родителски функции

87% от анкетиранияте медици са на мнение, че са напълно подготвени и информирани за сексуалния живот и вземането на решенията относно родителски функции, докато такъв отговор са дали само 50% от медицинските сестри и 38,33% от ерготерапевтите. Те от своя страна считат, че са донякъде подготвени – 45% за медицинските сестри и 58,33% за ерготерапевтите. Не са пожелали да отговорят 5% от медицинските сестри, 12,5% от ерготерапевтите и 8,33% от медиците.

Форми на съжителство

Създаване на семейство и сключване на брак желаят 95% от медицинските сестри, 50% от ерготерапевтите и 75% от медиците. Съжителство на партньори без сключване на брак са посочили обаче само 5% от меди-

цинските сестри и 25% от ерготерапевтите и медиците.

12,5% от ерготерапевтите искат да живеят самостоятелно, но съвместно да се грижат за децата си. 12,5% от ерготерапевтите пък не желаят да имат деца, но да съжителстват с партньора си.

Няма анкетиранияте, които да желаят създаване на хомосексуални двойки и да живеят сами без деца.

Изводи и заключение

От направеното проучване се установи, че:

- Интернет и медиите са водещи в информирането на младите хора у нас по отношение на репродуктивното здраве, последвани от приятелите и научната литература.
- Медицинските специалисти са били полезни в информирането на почти половината от анкетиранияте.
- Много малък процент от младите хора считат, че родителите са тези, които ги запознават с репродуктивните функции, а процентът на учителите е твърде незначителен.
- Семейната среда е най-значителният фактор при формирането на сексуалната ориентация на младите хора.
- Предоставената информация относно репродуктивното здраве не е достатъчно ясна, достъпна и разбираема за младите хора.
- Анкетиранияте не водят редовен и пълноценен сексуален живот.
- Младите хора не са напълно подготвени за сексуален живот и вземането на решенията относно родителските функции.
- Проблемите относно репродуктивното здраве на младите хора у нас е, че репродуктивната функция не е водеща за тях (12,5% не желаят да имат деца, а 12,5% желаят да живеят сами, но да се грижат за децата си) в сравнение с миналото, когато традицията в обществото е била семействата да създават не по едно, а по няколко деца.
- Традициите за създаване на семейство също са променени – 25% от анкетиранияте студенти по медицина и медицинска рехабилитация и ерготерапия предпочитат съжителство на партньори без сключване на брак. 12,5% от студентите от специалността

„Медицинска рехабилитация и ерготерапия” предпочитат самостоятелно живеене и съвместно отглеждане на деца, докато 12,5% от тях пък не желаят да имат деца, но биха съжителствали като партньори. За сметка на това пък 95% от анкетираните студенти от специалността „Медицинска сестра” биха предпочели създаване на семейство и сключване на брак.

Библиография

1. http://whqlibdoc.who.int/publications/2012/9789241503112_eng.pdf
2. <http://ucilishnadaga.virtualbiz.eu/pdf/%D0%A1%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%83%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE%20%D0%B8%20%D1%80%D0%B5%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%BA%D1%82>

3. http://www.who.int/gho/maternal_health/en/index.html
4. http://www.who.int/reproductivehealth/topics/unsafe_abortion/en/index.html
5. <http://www.aids-buletin.info/index.php?magic=1.40.0.0>
6. <http://www.mh.government.bg/Articles.aspx?lang=bg-BG&pageid=427&categoryid=1469>
7. <http://www.mh.government.bg/Articles.aspx?lang=bg-BG&pageid=470&home=true&categoryid=2572>

✉ Адрес за кореспонденция:

Лилия Перусанова-Павлова
Медицински факултет
СУ „Св. Климент Охридски”
ул. „Козяк” № 1
1407 София
e-mail liliperusanova@abv.bg